

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVII Nisan / April 2023 Sayı / No. 2

**CMK'DA DÜZENLENEN ÖZEL İTİRAZ USULÜNÜN (M.
271/4) KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜNÜ SINIRLAYAN DİĞER KORUMA
TEDBİRLERİ BAKIMINDAN UYGULANMASI**

IMPLEMENTATION OF THE SPECIAL OBJECTION PROCEDURE
ORGANIZED IN CPC (Art. 271/4) WITH REGARD TO OTHER
PROTECTION MEASURES LIMITING LIBERTY OF PERSON

Seyfettin ÇAĞLAR*

ÖZET

[-10.34246/ahbvuhfd.1222349](https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1222349)

Ceza muhakemesi hukukunda olağan kanun yollarından biri olan itiraz usulünde, kural olarak itiraz merciinin vermiş olduğu kararlar kesindir. Ancak kişi özgürlüğünü sınırlandırdığı için tutuklama koruma tedbiri bakımından istisnai bir hüküm bulunmaktadır. Böylece, itiraz üzerine ilk kez şüpheli veya sanığın tutuklanmasına karar verilmesi halinde bu karara karşı itiraz yoluna gidilebilecektir. Öte yandan kişi özgürlüğünü kısıtlayan gözlem altına alınma ve konutunu terk etmeme adli kontrol tedbiri bakımından böyle bir istisnai düzenlemenin kanunda yer almaması sorun teşkil etmektedir. Bu çalışmada, söz konusu sorunun çözümü için kişi hürriyetini sınırlandıran hallerden olan gözlem altına alınma ve konutunu terk etmeme tedbirlerine ilk kez itiraz merciince hükmedilmesi hallerinde itirazın mümkün olmasının gerekliliği ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: İtiraz • Kişi Özgürlüğü • Tutuklama • Gözlem Altına Alınma • Konutunu Terk Etmeme.

* **Avukat**, Ankara Barosu/ANKARA, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Doktora Öğrencisi, **e-posta:** seyfettin.caglar@hbv.edu.tr, **ORCID:**0000-0003-1027-2803 **DOI:** 10.34246/ahbvuhfd.1222349

* **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.*

ABSTRACT

In the objection procedure, which is one of the ordinary legal remedies in criminal procedure law, the decisions of the objection authority are final as a rule. However, there is an exceptional provision in terms of detention protection measure as it limits liberty of person. Thus, if it is decided to arrest the suspect or the accused for the first time upon the objection, it will be possible to appeal against this decision. On the other hand, it is a problem that such an exceptional regulation is not included in the code in terms of "the mental status examination and not leaving the residence", which restricts the liberty of the person. In this study, in order to solve the problem in question, the necessity of being able to object will be put forward in cases where the first time the objection authority is ruled against the measures of the mental status examination and not leaving the residence, which are the situations that limit liberty of person.

Keywords: *Objection • Liberty of Person • Arrest • The Mental Status Examination • Not Leaving the Residence.*

EXTENDED ABSTRACT

Legal remedies are of great importance in terms of revealing the factual truth. On the one hand, legal remedies serve to reveal the factual truth, on the other hand, they cause prolongation of the proceedings. Considering the right to trial within a reasonable time, there should be a limit to the legal remedies. Thus, the decisions made on the objection are final. In the objection procedure, which is one of the ordinary legal remedies in criminal procedure law, the decisions of the objection authority are final as a rule. However, when the situation of the person is aggravated by the decision of the objection authority, then it should be possible to object against this new and aggravating decision. In other words, when the intensity of the restriction on the liberty of the suspect or the accused is increased by the objection authority, the legal remedy should be open for this new situation as well. Hence, the legislator has brought an exception to this rule in terms of arrest. According to the regulation in the second sentence of Article 271/4 in Criminal Procedure Law (CPC), it is possible to object again against the detention order given by the objection authority for the first time. For example, the public prosecutor referred the suspect to the criminal judgeship of peace with a request for arrest, but this request was not fulfilled by the judgeship and the person was released. Thereupon, this decision was objected by the public prosecutor and the suspect was arrested upon objection. Due to the regulation in the second sentence of Article 271/4 in CPC, an objection can be made against this detention order. Since the arrest protection measure restricts the liberty of the person, it is an appropriate arrangement that the detention order, which was given for the first time upon objection, is not final and that an objection can be made against this decision. Because a person is deprived of his/her liberty, even for a temporary period.

The person deprived of his/her liberty should be granted a right of application that will allow the review of the decision. Liberty of a person is directly interfered with by arrest, detention, mental status examination and certain judicial control protection measures. The legislator has introduced an exception provision regarding the arrest protection measure, which constitutes an interference with the liberty of the person, and for the first time, it has kept the way of inspection open against the arrest decision given by the objection authority. However, such an exception has not been included in terms of some other protection measures such as mental status examination and not leaving the residence.

In case of the mental status examination, liberty of the person is severely restricted. While the objection as a rule does not prevent the execution of the decision, the objection stops the execution of the decision in terms of the mental status examination and the time spent under mental status examination is deducted from the sentence, as in the case of arrest, shows that being under mental status examination seriously interferes with liberty of the person. One of the obligations within the scope of judicial control measures, the measure not to leave the residence, limits the liberty of the person in a similar way to arrest. Therefore, there is an interference with liberty of the person in the judicial control protection measure as is the case in arrest, which requires the person to stay at home for the whole day and cannot leave the house for any reason, which is maintained uninterruptedly. On the other hand, deducting the time spent under the obligation not to leave the residence from the penalty reveals the similarity between not leaving the residence and arrest.

While it is possible to object to the detention orders made by the objection authority for the first time due to its interference with personal freedom, similarly, if the decisions regarding the interception of liberty of the person and the measure of not leaving the residence are made by the objection authority for the first time, it will not be lawful not to be able to object against these decisions. In other words, it is a problem that such an exceptional regulation is not included in the law in terms of the "mental status examination and not leaving the residence" measures which restrict the liberty of the person. In this study, it will be revealed that in order to solve the aforementioned problem, as in arrest, it is necessary to be able to object to the measures where it is decided by the objection authority for the first time which limit liberty of the person, such as mental status examination and not leaving the residence.

GİRİŞ

Koruma tedbirleri, ceza muhakemesinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine hizmet eden, muhakeme sürecinin gereği gibi yapılabilmesi veya hükmün infazının mümkün kılınabilmesi amacıyla soruşturma ve kovuşturma evresinde başvuru tedbirleridir. Bu tedbirler ile henüz hüküm kurulmadan önce kişilerin

birtakım temel hak ve özgürlükleri sınırlandırılmaktadır. Koruma tedbirlerinin uygulanması ile kişi hak ve özgürlüklerine müdahale edildiği içindir ki bu tedbirlere başvurmak için bu yönde bir kararın varlığı aranmaktadır. Örneğin, tutuklama için hâkim veya mahkeme kararı gereklidir (Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 101/1). Ayrıca bu kapsamda verilen kararlar, denetime tabi tutulmalıdır. Zira yargı makamlarının kararlarında bir hata, eksiklik veya yanlışlık olabilir. Bu yanlışlığın düzeltilmesi bir zorunluluktur. Anayasa hükmü gereği bu yanlışlığı diğer merciler değil, yargı mercileri düzeltmelidir. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorunda olduklarından bunları hiçbir surette değiştiremezler (Anayasa m. 138/4). Dolayısıyla verilen kararlardaki yanlışlıklar, eksiklikler ve hatalar ancak yargı mercileri tarafından giderilebilecektir. Bu sebeptir ki verilen kararların farklı bir yargı mercii tarafından gözden geçirilmesi bir diğer ifadeyle incelenmesi lazımdır¹. Bu durum kanun yollarının amaçlarından biri olan *maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının* da bir gereğidir².

Bu kapsamda hukuka aykırı olduğu düşünülen koruma tedbirlerine karşı başvurulabilecek hukuki çare itiraz kanun yoludur. Kural olarak koruma tedbirlerine hâkim karar verir³, ⁴. Özellikle kişi özgürlüğünü sınırlayan tutuklama (CMK m. 101/1), konutunu terk etmeme adli kontrol tedbiri (CMK m. 110/1) ve gözlem altına alınma (CMK m. 74/1) bakımından hâkim veya mahkeme kararlarının varlığı aranmaktadır. CMK m. 267/1 hükmüne göre “*Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*” Yani koruma tedbirlerine ilişkin olarak verilen hâkim veya mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilecektir.

Hukuk sistemimizde istinaf mahkemelerinden önce iki dereceli olan yargılama usulü, istinaf mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle birlikte artık üç dereceli bir yargılama sistemine dönüşmüştür⁵. Ancak koruma tedbirleri

¹ Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Bası, 1989, s. 1007 vd.

² Anayasa Mahkemesi (AYM) bir kararında kanun yolunun amacını şu şekilde ifade etmiştir: “*yargı yerleri tarafından verilen kararların, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanımak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır.*” Bkz. AYM, E. 2014/142, K. 2014/182, T. 04.12.2014, <<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2014/182?EsasNo=2014%2F142>>, Erişim Tarihi 30 Ekim 2022.

³ Bahri Öztürk/Behiye Eker Kazancı/Sesim Soyer Güleç, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, 5. Bası, Seçkin, 2022, s. 38.

⁴ Kimi koruma tedbirleri ise Cumhuriyet savcısının veya kolluk amirinin kararı üzerine uygulanmaktadır. Örneğin, gözaltı (CMK m. 91/1, 4).

⁵ Bölge Adliye Mahkemeleri, 2004 yılında çıkarılan 07.10.2004 tarih ve 25606 sayılı

bakımından ikili bir sistem söz konusu olduğundan bu üçlü sistem koruma tedbirleri bakımından geçerli değildir⁶. Dolayısıyla verilen kararın denetiminin sağlanması amacıyla başvuru itiraz kanun yolunda itiraz mercisinin vereceği karar kesindir⁷. Diğer bir ifadeyle bu karara karşı gidilebilecek bir olağan kanun yolu bulunmamaktadır.

Kural, itiraz üzerine verilen kararların kesin olmasıdır. Ancak kişinin içinde bulunduğu durum itiraz mercisinin vermiş olduğu karar ile ağırlaştırıldığında, artık bu yeni ve ağırlaştırıcı karara karşı da itiraz yoluna gidilebilmelidir. Diğer bir ifadeyle itiraz mercii tarafından şüphelinin veya sanığın hürriyetine yönelik sınırlamanın yoğunluğu artırıldığında, bu yeni hal için de kanun yolunun açık olması gerekmektedir. “Gözlem altına alınma, gözaltı, tutuklama ve adli kontrol kapsamındaki tedbirlerden biri olan konutunu terk etmemek” tedbirlerine başvurulması hallerinde kişi özgürlüğü sınırlandırılmış olmaktadır.

İtiraz üzerine verilen kararlar kural olarak kesin olmakla birlikte, kanun koyucu tutuklama bakımından bu kurala bir istisna getirmiştir. CMK m. 271/4’ün ikinci cümlesinde yer verilen düzenlemeye göre, ilk defa itiraz mercisinin vermiş olduğu tutuklama kararlarına karşı tekrardan itiraz yoluna gidilebilmektedir⁸. Dolayısıyla **ilk kez**, itiraz üzerine verilen tutuklama kararına karşı denetim yolu açıktır.

Tutuklama koruma tedbiri bakımından getirilen bu istisnai düzenlemenin özgürlüğü kısıtlayan diğer tedbirler bakımından öngörülmemiş olması

Resmi Gazete yayımlanan 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunla düzenlenmiştir. Ancak Bölge Adliye Mahkemeleri 20.07.2016 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır.

⁶ “*Kanun yoluna başvurma hakkının birden fazla tanınmasına ilişkin Anayasa’da bir hüküm bulunmamaktadır. Yargı denetiminde sonsuzluk söz konusu olamayacağından, bunun bir yerde kesilmesi gerekir. Bu nedenle kanun koyucu kanun yollarını davaların özelliklerine göre düzenlemekte ve kimi kararların kesin olduğunu belirtmektedir.*” Hukukun genel ilkeleri ile Anayasa’daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına uygun olması şartıyla kanun yolu usulünün ve mercisinin belirlenmesi hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Bkz. AYM, E. 2014/142, K. 2014/182, T. 04.12.2014. Bu husustaki takdir yetkisinin dayanağı AİHS Ek 7 No’lu Protokol m. 2 ve Anayasa m. 142’dir.

⁷ CMK m. 271/4- “*Mercii, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir...*”.

⁸ CMK m. 271/4- “*... ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*” Benzer yönde hüküm Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu m. 303’te şu şekilde yer almaktaydı: “*İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Ancak, merci sanığın tutuklanmasına karar verirse, acele itiraz yoluna gidilebilir.*”

dikkat çekicidir. Bu çalışmada söz konusu istisnanın diğer koruma tedbirleri bakımından da uygulanıp uygulanmayacağı tartışılacak ve bu kapsamda, öncelikle tutuklama için öngörülen düzenleme açıklanıp akabinde diğer tedbirler bakımından konu ele alınacaktır.

I. TUTUKLAMA İÇİN ÖNGÖRÜLEN İTİRAZ USULÜ

Tutuklama, suç işlediğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphenin ve bir tutuklama nedeninin varlığı halinde şüpheli veya sanığın, hakkında kesin hüküm verilmeden önce özgürlüğünden geçici bir süre mahrum bırakılması sonucunu doğuran bir koruma tedbiridir⁹. Kişi özgürlüğüne yapılan müdahalenin yoğunluğu açısından değerlendirildiğinde¹⁰ koruma tedbirleri arasındaki en ağır tedbir tutuklama olduğu için bu koruma tedbirine ilişkin hükümlere CMK m. 100 ve devamında detaylı bir şekilde yer verilmiştir¹¹.

Tutuklama hem soruşturma hem de kovuşturma evresinde başvurulabilecek bir koruma tedbiridir. Tutuklamaya başvurulabilmesi için bir kararın varlığı gereklidir. Bu karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya resen mahkemece verilmektedir (CMK m. 101/1). Talep üzerine veya resen verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilmektedir (CMK m. 101/5).

CMK m. 271/4'e göre, "*Merciin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir ...*" Bu hükme göre itiraz merciinin vermiş olduğu karara karşı artık başka bir olağan kanun yoluna başvurmak mümkün değildir. Kural olarak itiraz merciinin vermiş olduğu karar kesin olmakla birlikte tutuklama koruma tedbiri bakımından bir istisna söz konusudur. CMK m. 271/4'ün ikinci cümlesine göre, "*... ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*" Örneğin, Cumhuriyet savcısı şüpheliyi tutuklama istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk etmiş, ancak hâkimlik tarafından bu talep yerine getirilmemiş ve kişi salıverilmiştir. Bunun üzerine savcılık

⁹ Cumhur Şahin/Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 12. Bası, Seçkin, 2021, s. 289; Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin, 2021, s. 374; Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin, 2021, s. 243; Kunter, s. 665; Öztürk/Eker Kazancı/Soyer Güleç, s. 76.

¹⁰ Kişi özgürlüğüne ağır bir şekilde müdahale edildiği için tutuklama, Anayasa m. 19 ve AİHS m. 5'te hüküm altına alınmıştır. Bkz. Feridun Yenisey, "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Kararlarının Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi: Tutuklama", *Anayasa Yargısı*, 32(1), 2016, s. 215.

¹¹ Şahin/Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, s. 290.

tarafından bu karara itiraz edilmiş ve şüpheli itiraz üzerine tutuklanmıştır. İşte CMK m. 271/4'ün ikinci cümlesi uyarınca bu tutuklama kararına karşı itiraz edilebilmektedir.

Tutuklama koruma tedbiri ile kişi özgürlüğünün kısıtlanması söz konusu olduğundan ilk kez itiraz üzerine verilen tutuklama kararının kesin olmaması ve bu karara karşı da itiraz edilebilmesi yerinde bir düzenleme olmuştur. Zira kişi, özgürlüğünden geçici bir süre de olsa yoksun bırakılmaktadır. Bu hak kısıtlanmasına karşı bir denetim yoluna başvurulması gerekmektedir. Aslında CMK m. 271/4'ün ilk cümlesi göz önünde bulundurulduğunda zaten itiraz üzerine verilen bir karar söz konusu olduğundan bu kararın kesin olması gerektiği düşünülebilir. Ancak birey daha önceden tutuklu değilken itiraz merciinin kararı üzerine tutuklanmıştır. Dolayısıyla şüpheli veya sanığın durumu verilen bu yeni karar ile ağırlaşmıştır. Kişinin durumunu ağırlaştıran bu kararın denetlenmesi için söz konusu maddede ikinci cümle yer almaktadır.

Şüpheli veya sanık ilk kez tutuklandığından bir diğer ifadeyle ilk kez özgürlüğünden yoksun bırakıldığından, bu karara karşı da kanun yoluna gidebilmesi hukuken son derece önemlidir. İtiraz üzerine verilen kararların kesin olduğuna dair genel kural, tutuklama kararının verildiği hallerde korunmuş olsaydı, hakkında ilk kez mercii tarafından tutuklama kararı verilen şüpheli veya sanığın adil olmayan bir durum ile karşılaşacağı düşüncesiyle kanun koyucu tarafından böyle bir istisnai düzenleme yapılmıştır¹².

II. CMK M. 271/4'TEKİ İTİRAZ USULÜNÜN KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜNE MÜDAHALE EDİLEN DİĞER KORUMA TEDBİRLERİ ÇERÇEVESİNDE UYGULANABİLİRLİĞİ

A. Kişi Özgürlüğü Kavramı

Kişi özgürlüğü, "*bireyin fizik yahut beden özgürlüğü; diğer bir deyimle, kendisinin fizik mekan içinde hareket, yer değiştirebilme serbestisi; kısaca, bir yere kapatılmaması, tutuklu bulunmaması*"¹³ olarak ifade edilmektedir. Bir diğer görüşe göre ise "*her fert için, faaliyetini, istediği gibi ve her istediği*

¹² Mustafa Tarık Şentuna, *Öğreti ve Yargı Kararları Işığında Ulusal ve Ulus Üstü İnsan Hakları, Anayasa ve Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Tutuklama ve Adli Kontrol*, 4. Baskı, Seçkin, 2022, s. 192.

¹³ Feyyaz Gölcüklü, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03), 1994, s. 200; Benzer yönde bkz. Bahar Konuk Sommer, *Bir Temel Hak Garantisi Olarak Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı*, On İki Levha, 2020, s. 7.

istikamette icra etmek hakkıdır"¹⁴. *Bireyin temel haklarından biri olan kişi özgürlüğü, bireyin keyfi yakalama ve tutuklamalara karşı korunması amacıyla hizmet etmektedir*¹⁵.

*Kişi özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) m. 5'te yer alan özgürlük ve güvenlik hakkının ve Anayasa m. 19'daki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının bir bileşenidir. Kişi özgürlüğü, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) uygulaması çerçevesinde özerk bir kavramdır*¹⁶. Diğer bir ifadeyle öğretici veya derece mahkemelerinin belli bir müdahaleyi özgürlükten yoksun bırakma olarak görmesi veya görmemesinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ni bağlamayacağı belirtilmiştir¹⁷. Bu özerk nitelikteki "kişi özgürlüğü" kavramı; objektif ve subjektif olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır¹⁸. *Objektif unsur*, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması; *subjektif unsur* ise bireyin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması olarak nitelendirilebilir¹⁹. Anayasa Mahkemesi de kişi özgürlüğünün hukuki çerçevesini belirlerken AİHM'nin görüşüne paralel bir yol izlemektedir²⁰.

¹⁴ Gaston Jeze, Çeviren: Mukbil Özyörük, "Ferdî Hürriyetler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1946, s. 216.

¹⁵ İbrahim Şahbaz, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği", *TBB Dergisi*, (55), 2004, s. 206. Aslında yazara göre kişi özgürlüğü, *gidip-gelme* özgürlüğünün korunmasının yanında "özel yaşamına saygı", "konut dokunulmazlığı", "haberleşme özgürlüğü" ve "evlenme özgürlüğünü" de kapsamaktadır. Bkz. Şahbaz, s. 206. Ancak bu çalışmanın kapsamı itibarıyla kişinin *fiziksel* özgürlüğünün sınırlandığı haller bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

¹⁶ Tolga Şirin, *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru-El Kitapları Serisi-1, s. 22. Genel olarak insan hakları yargılamasında "özerk kavramlar doktrini" hakimdir. Böylece AİHM, bir kavramı yorumlarken taraf devletlerin o kelimeye yüklediği anlamdan farklı bir anlam verebilmektedir. Bkz. Erdoğan Keskin, "AİHM'nin Türkiye Hakkında İfade Hürriyetine İlişkin Verdiği Kararlarda Takdir Marjı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 69(3), 2020, s. 1393.

¹⁷ AİHM, Creangă/Romanya, Başvuru No: 29226/03, § 92, <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-109226%22>>, Erişim Tarihi 08 Kasım 2022.

¹⁸ ŞİRİN, s. 24.

¹⁹ AİHM, Storck/Almanya, Başvuru No: 61603/00, § 74, <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-69374%22>>, Erişim Tarihi 08 Kasım 2022.

²⁰ "Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında özgürlükten yoksun bırakma kavramı, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir." Bkz. AYM, Cüneyt KARTAL Başvuru-2013/6572, § 17, <<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/6572>>, Erişim Tarihi 08 Kasım 2022.

Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiye, kararın denetimine imkân verecek bir başvuru hakkı tanınmalıdır (AİHS m. 5/4, Anayasa m. 19/8). Tutuklama, gözaltı, gözlem altına alınma ve kimi adli kontrol koruma tedbirleri ile doğrudan kişi özgürlüğüne müdahale edilmektedir. Kanun koyucu kişi özgürlüğüne müdahale teşkil eden tutuklama koruma tedbiri bakımından bir istisna hükmü getirmiş ve ilk kez itiraz merciinin vermiş olduğu tutuklama kararına karşı denetim yolunu açık tutmuştur. Ancak kişi özgürlüğüne müdahale niteliği taşıyan diğer bazı koruma tedbirleri bakımından böyle bir istisnaya yer verilmemiştir.

CMK m. 271/4 hükmü Anayasa m. 10'a aykırı olduğu gerekçesiyle somut norm denetimi yolu ile Anayasa Mahkemesinin önüne getirilmiş ancak Anayasa Mahkemesi bu durumun 10. maddede yer alan *eşitlik ilkesine* aykırı olmadığına karar vermiştir²¹. Aşağıda sırasıyla kişi özgürlüğünü sınırlayan hallerden olan gözaltı, gözlem altına alınma ve konutunu terk etmeme adli kontrol koruma tedbiri bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

²¹ "...İtiraz konusu kural uyarınca merciin itiraz üzerine verdiği kararlar kesin olmakla birlikte, CMK'nın 271 inci maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı 4 üncü fıkrasında buna bir istisna getirilmiş ve merci tarafından ilk defa verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebileceği hususu düzenlenmiştir. Başvuru gerekçesinde, merci tarafından ilk kez verilen tutuklama kararına karşı itiraz hakkı tanınırken, diğer özgürlüğü kısıtlayıcı kararlara karşı bu hakkın tanınmamasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık teşkil ettiği iddia edilmiş ise de, merciin ilk kez verdiği tutuklama kararı ile özgürlüğü kısıtlanan sanığa bu kararı bir başka yargı organı önüne taşıma olanağı tanyan kural ile merci tarafından itiraz başvurusu üzerine verilen kararların kesin olduğunu düzenleyen itiraz konusu kuralda farklı hukuksal durumlar düzenlenmekte olup bu iki kuralın Anayasa'nın eşitlik ilkesi yönünden karşılaştırılması mümkün değildir. Bu nedenlerle, itiraz konusu kuralın eşitlik ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır..." Bkz. AYM., E. 2014/142, K. 2014/182, T. 04.12.2014, <<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2014/182?EsasNo=2014%2F142>>, Erişim Tarihi 08 Kasım 2022. Kanaatimizce AYM'nin buradaki gerekçesi sorunludur. Zira başvuru yapan makam "merci tarafından ilk kez verilen tutuklama kararına karşı itiraz hakkı tanınırken, diğer özgürlüğü kısıtlayıcı kararlara karşı bu hakkın tanınmamasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık teşkil ettiği" iddiasında bulunmuştur. Ancak AYM, "merciin ilk kez verdiği tutuklama kararını bir başka yargı organı önüne taşıma olanağı tanyan kural ile merci tarafından itiraz başvurusu üzerine verilen kararların kesin olduğunu düzenleyen kuralı" karşılaştırmıştır. Bir diğer ifadeyle AYM, yapılan başvurudan farklı bir hususu ele almıştır. Diğer taraftan tutuklamada da diğer özgürlüğü sınırlayan koruma tedbirleri gibi kişi özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Örneğin, özgürlüğü sınırlama açısından bakıldığında tutuklama ile konutunu terk etmeme tedbirlerinde farklı hukuksal durumlar düzenlenmiş değildir. Bu itibarla AYM'nin değerlendirmesinin aksine "farklı hukuksal durumların" bulunduğu bahsedilebilmesi mümkün olmayıp, sonuçları itibarıyla aynı tarz hukuksal durumlar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu iki durumun Anayasanın eşitlik ilkesi bakımından karşılaştırılması mümkündür.

B. Kişi Özgürlüğünü Sınırlayan Diğer Tedbirler

1. Gözaltı

Gözaltına alma, “kanunun verdiği yetkiye göre, yakalanan kişinin hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, yetkili hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanunî süre içinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulması” olarak tanımlanmaktadır²². Gözaltına alma için hâkim kararı gerekmez. Kural olarak gözaltı kararı Cumhuriyet savcısı tarafından verilmektedir. Ancak istisnai olarak bazı durumlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından da gözaltı kararı verilebilmektedir (CMK m. 91/4).

Gözaltına alma kararına karşı sulh ceza hâkimliğine itiraz edilebilmektedir (CMK m. 91/5). Ancak buradaki itiraz, kanun yolu olan itiraz değildir. Zira gözaltı bakımından bir hâkim veya mahkeme kararı söz konusu olmadığından CMK m. 267 vd. hükümlerine başvurmak mümkün değildir²³. Bir görüşe göre Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararına karşı itiraz edilmesi itiraz kanun yolu değil, *özel bir çare* niteliğindedir²⁴. Kanaatimizce gözaltına alma kararlarına karşı öngörülen itiraz da kanun yolu olan itirazdan farklı olarak “*özel bir hukuki çare*” niteliğinde kabul edilmelidir. Yalnızca hâkim veya mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilebileceği için savcılık makamının kararları kanun yolu muhakemesinde denetlenmemektedir. Zira Cumhuriyet savcısı hâkim konumunda değildir²⁵.

Ayrıca savcılık kararlarına karşı itiraz edilmesi üzerine verilen hakimlik kararlarına karşı artık CMK m. 267 vd. hükümleri uyarınca itiraz edilemeyeceği kanaatindeyiz. Zira savcı kararlarına karşı sulh hakimliğine itiraz edilmesi

²² Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği m. 4.

²³ CMK m. 267’de hâkim ve mahkeme kararlarına itiraz hüküm altına alındığı için Cumhuriyet savcısının kararlarına karşı itiraz m. 267 vd. hükümlerinin kapsamı dışında kalmaktadır. Bkz. Veysel Gültaş, *Tutuklama ve Kanun Yolları*, 4. Baskı, Bilge, 2017, s. 275.

²⁴ Ahmet Gökçen/Murat Balcı/M. Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku-II*, Adalet, 2017, s. 392.

²⁵ Gökçen/Balcı/Alşahin/Çakır, s. 392; Benzer yönde bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin, 2020, s. 565; Nevzat Toroslu/Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Baskı, Savaş, 2019, s. 318. Karşı yöndeki bir görüşe göre, kararı Cumhuriyet savcısı verse de kanun hükmünde “itiraz edilebilir veya itiraz yoluna başvurulur” ifadelerine yer verilen hallerde itiraz kanun yoluna başvurulabilmelidir. Bkz. Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Adalet, 2017, s. 533; Gülsün Ayhan Aygörmez Uğurlubay, “Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(0), 2014, s. 4043.

zaten istisnai bir durum olduğundan bunu genişletmenin doğru olmayacağı düşüncesindeyiz.

Sonuç olarak gözaltına ilişkin süreçte CMK m. 267 vd. hükümlerinin tatbikine imkân verecek bir hâkim veya mahkeme kararı söz konusu olmadığından CMK m. 271/4’te tutuklama için öngörülen istisnai hükmün gözaltı bakımından uygulanması gündeme gelmeyecektir.

2. Gözlem Altına Alınma

Gözlem altına alınma, fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra hâkim veya mahkeme kararı ile resmî bir sağlık kurumunda tutulması işlemidir (CMK m. 74/1).

Gözlem altına alınma işleminde, şüpheli veya sanığın resmi bir sağlık kurulunda tutularak, hakkında bilirkişi raporu düzenlenmesi ve CMK’nın bilirkişi incelemesine ilişkin 62 ilâ 73. maddelerinden hemen sonra düzenlenmiş olması dolayısıyla bu kurum esasen bilirkişilik müessesesi içerisinde değerlendirilebilir²⁶. Diğer taraftan koruma tedbirlerinin ortak özellikleri olan, “yasallık”, “geçicilik”, “araç olma”, “gecikmede tehlike”, “görünüşte haklılık”, “bir karara dayanma” gibi özelliklerin gözlem altına alınma bakımından da geçerli olması sebebiyle bu kurum koruma tedbirleri arasında da değerlendirilebilmektedir²⁷. Kanaatimizce her ne kadar kanun sistematüğünde koruma tedbirleri arasında yer almasa da gerek kişi özgürlüğüne müdahale açısından gerekse de koruma tedbirlerinin ortak özellikleri bakımından değerlendirildiğinde gözlem altına alınma, koruma tedbirleri arasında sayılabilir.

²⁶ Elvan Keçelioğlu, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gözlem Altına Alma”, *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 2015, s. 229.

²⁷ Keçelioğlu, s. 229 vd.; Gözlem altına alınma kurumunun koruma tedbirleri arasına dahil edilmesinin doğru olmayacağı yönündeki görüş için bkz. Yaşar Gökhan Duran, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gözlem Altına Alınma (CMK m. 74)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 13(38), 2018, s. 99 vd.

Diğer koruma tedbirlerinde olduğu gibi gözlem altına alınmaya ilişkin verilen kararlara karşı da denetim yolu açıktır. Bu bakımdan gözlem altına alınma kararına karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür (CMK m. 74/4). CMK m. 74/4 hükmü ihdas edilmemiş olsaydı da gözlem altına alınmaya ilişkin olarak soruşturma evresinde verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna gidilebilmesi mümkündür. Soruşturma evresinde gözlem altına alınmaya ilişkin kararları veren hâkim olduğu için CMK m. 267/1 hükmü uyarınca hâkimlik tarafından verilen bu kararlara karşı itiraz yolu açık olacaktır. CMK m. 74/4 hükmü kovuşturma evresinde verilen gözlem altına alınma kararlarına karşı itiraz edilebilmesini mümkün hale getirmektedir. Zira kural olarak hâkim kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilmektedir. Mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilmesi için bu durumun kanunda açıkça gösterilmesi gerekmektedir²⁸, ²⁹ (CMK m. 267/1). İşte CMK m. 74/4 hükmü de kovuşturma evresinde mahkemece verilen gözlem altına alınma kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilmesini mümkün kılmaktadır. CMK m. 74/4 hükmünden hareketle “gözlem altına alınmamaya yönelik verilen kararlara itiraz edilemez” şeklinde bir yorumda bulunmak isabetli olmayacaktır. Bu yönde bir yorum hem CMK m. 74/4’ün amacına hem de CMK m. 267/1’deki hükme aykırı olur. Zira CMK m. 74/4 mahkemece verilen gözlem altına alınma kararına itirazı mümkün kılmak amacına hizmet etmektedir.

Sonuç olarak gözlem altına alınma bakımından soruşturma ve kovuşturma evresi şeklinde ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir. Buna göre soruşturma evresinde gözlem altına alınmaya ilişkin olarak verilen her türlü karara itiraz mümkündür. Yani hem gözlem altına alınma hem de alınmama yönündeki kararlara itiraz edilebilecektir. Diğer taraftan kovuşturma evresinde ise yalnızca gözlem altına alınma yönünde verilen kararlara itiraz edilebilecektir. Zira

²⁸ “Olağan kanun yollarından olan itiraz, 5271 Sayılı CMK’nın 267 ila 271. maddeleri, arasında düzenlenmiş olup; İtiraz olunabilecek kararlar başlıklı 267. maddesinde; Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir şeklindeki düzenlemeye göre, kural olarak sadece hâkim kararlarına karşı gidilebilecek olan itiraz yoluna, kanunlarda açıkça gösterilmiş olunması kaydıyla mahkeme kararlarına karşı da başvurulması mümkündür.” YCGK, E. 2016/7-1413, K. 2019/489, T. 20.06.2019, <<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/cgk-2016-7-1413.htm>>, Erişim Tarihi 11 Kasım 2022.

²⁹ Mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebileceği kanunda açıkça belirtilmeyen hallerde, mahkeme ara kararlarına karşı ancak nihai kararlar ile birlikte istinaf veya temyiz yoluna gidilebilecektir. CMK m. 74/4 hükmü nihai kararın verilmesini beklemeden gözlem altına alınma hakkında verilen karara karşı kanun yoluna gidilmesini sağlamaktadır. Söz konusu bu hüküm olmasaydı gözlem altına alınma ile ilgili karara karşı denetim yoluna gidilebilme için nihai kararın verilmesi beklenenekti.

CMK m. 74/4 ile CMK m. 267/1 hükümleri dikkate alındığında gözlem altına alınmama yönündeki kararlara itiraz edilebilmesi olanaklı görünmemektedir.

Şüpheli veya sanığın gözlem altına alınmasına hâkim veya mahkemece resen karar verilebileceği gibi davaya katılan diğer süjeler de bu yönde bir karar verilmesini hâkim veya mahkemedan talep edebilirler³⁰. Kovuşturma aşamasında gözlem altına alınma talebinin reddine yönelik kararlara karşı itiraz edilemeyeceği için itiraz üzerine gözlem altına alınma gibi bir durum söz konusu olmayacaktır. Dolayısıyla CMK m. 271/4’teki istisnai durum kovuşturma evresi bakımından ortaya çıkmayacaktır. Ancak soruşturma evresi bakımından gözlem altına alınma talebinin reddine ilişkin kararlara karşı itiraz mümkün olduğu için itiraz üzerine şüphelinin gözlem altına alınması söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla ilk defa itiraz mercii tarafından kişinin gözlem altına alınması olanaklıdır. Bu durumda CMK m. 271/4’ün soruşturma aşamasında verilen gözlem altına alınma kararları bakımından uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmalıdır.

Gözlem altına alınma durumunda kişi özgürlüğü ciddi anlamda sınırlandırılmaktadır³¹. Kural olarak itiraz yoluna başvurulması kararın yerine getirilmesini engellemezken (CMK m. 269/1) gözlem altına alınma bakımından itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurmaktadır (CMK m. 74/4). Bu durum, gözlem altına alınmanın kişi özgürlüğüne ciddi bir şekilde müdahale edildiğini göstermektedir. Diğer taraftan, tutuklamada olduğu gibi gözlem altına alınma tedbiri altında geçirilen süreler de hükmedilen mahkûmiyetten mahsup edilmektedir³² (TCK m. 63). Kişi özgürlüğüne olan müdahalesi dolayısıyla ilk kez mercii tarafından verilen tutuklama kararlarına itiraz edilmesi mümkünken benzer şekilde kişi hürriyetine müdahale edilen gözlem altına alınma kararının ilk kez itiraz mercii tarafından verilmesi halinde, bu karara itiraz edilememesi hukuka uygun olmayacaktır. Dolayısıyla

³⁰ Keçelioğlu, s. 237.

³¹ AYM vermiş olduğu kararlarda gözlem altına alınmayı Anayasa m. 19’da yer alan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirmektedir. Bkz. AYM, Kübra ÇANKAYA Başvurusu-2021/7876, § 37, <<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2021/7876>>, Erişim Tarihi 29 Ekim 2022.

³² CMUK m. 74’ün son fıkrasında gözlem altına alınmada geçirilen sürelerin hükmedilecek cezadan mahsup edileceği açıkça düzenlenmişti. Ancak CMK’da bu yönde açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum gözlem altına alınmada geçirilen sürelerin mahsup edilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Zira TCK m. 63 hükmü dikkate alınarak gözlem altına alınmada geçirilen süreler hükmedilecek cezadan mahsup edilecektir. Bkz. Yenisey/ Nuhoğlu, s. 661; Hasan Dursun, “Türk Ceza Hukukunda Mahsup Kurumu”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0(7), 2016, s. 524.

ilk kez mercii tarafından verilen gözlem altına alınma kararına da itiraz edilebilmesi mümkün hale getirilmelidir. Bu durumun sağlanması CMK m. 271/4'ün kıyas yolu ile gözlem altına alınma bakımından uygulanması ile değil³³, ancak yapılacak yeni bir kanuni düzenleme ile mümkündür.

3. Adli Kontrol

Tutuklama yerine uygulanan ve temel hak ve özgürlükleri nispeten daha az sınırlayan adli kontrol, tutuklama sebeplerinin varlığına rağmen şüpheli veya sanığın tutuklanması yerine denetim altına alınmasını sağlayan bir koruma tedbiri çeşididir. Adli kontrol koruma tedbiri ile kişinin kaçma riski azaltılırken, kişiyi özgürlüğünden yoksun kılmanın sakıncaları da kısmen de olsa ortadan kaldırılmış olmaktadır³⁴.

Adli kontrol tedbirine soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya resen mahkemece karar verilebilmektedir. Adli kontrol koruma tedbiri kapsamında şüpheli veya sanık CMK m. 109/3'te belirtilen yükümlülüklerden birine veya birden fazlasına tabi tutulabilir³⁵. Adli kontrol tedbiri kapsamında verilen kararların denetimi için itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Yani adli kontrole ilişkin kararlara karşı CMK m. 267

³³ Kıyasın neden mümkün olmadığına ilişkin detaylı bilgi adli kontrol başlığı altında yer almaktadır.

³⁴ Mahmut Koca, "Tutuklamada Oranlık İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının 'Adli Kontrol' Tedbirinin Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 2003, s. 128.

³⁵ **CMK m. 109/3-** "Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir: a) Yurt dışına çıkamamak. b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak. c) Hâkimin belirttiği merci veya kişilerin çağrılarına ve gerektiğinde meslekî uğraşlarına ilişkin veya eğitime devam konularındaki kontrol tedbirlerine uymak. d) Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde kaleme, makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek. e) Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek. f) Şüphelinin parasal durumu göz önünde bulundurularak, miktarı ve bir defada veya birden çok taksitlerle ödeme süreleri, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine hâkimce belirlenecek bir güvence miktarını yatırmak. g) Silâh bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silâhları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek. h) Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim tarafından miktarı ve ödeme süresi belirlenecek parayı suç mağdurunun haklarını güvence altına almak üzere aynı veya kişisel güvenceye bağlamak. i) Aile yükümlülüklerini yerine getireceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermek. j) Konutunu terk etmemek. k) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek. l) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek."

vd. hükümlerine göre itiraz edilebilmektedir. CMK m. 271/4 hükmü uyarınca itiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Dolayısıyla adli kontrole ilişkin olarak itiraz üzerine verilen kararlara karşı artık olağan kanun yollarına başvurulamayacaktır.

Tutuklama tedbiri için öngörülen istisnai hüküm³⁶, adli kontrol tedbirleri bakımından kabul edilmemiştir. Ancak bazı hallerde adli kontrol tedbirleri kapsamındaki yükümlülükler de tutuklamada olduğu gibi kişi hürriyetini kısıtlayabilmektedir. Örneğin, adli kontrol tedbirleri kapsamındaki yükümlülüklerden biri olan konutunu terk etmeme tedbiri, kişi özgürlüğünü tutuklamadakine benzer bir şekilde sınırlandırmaktadır.

Konutunu terk etmeme adli kontrol tedbiri, 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un 98. maddesi ile 02.07.2012 tarihinde CMK'nın 109. maddesinin üçüncü fıkrasına "j" bendi olarak eklenmiştir³⁷. Böylece konutunu terk etmeme 2012 yılında hukukumuzda dahil edilmiştir. **Konutunu terk etmemek, şüpheli veya sanığın yargı mercii tarafından belirlenen konutunu mazereti olmaksızın veya izin olmaksızın terk etmemeyi** ifade etmektedir³⁸. Konutunu terk etmeme tedbirinin seyahat özgürlüğü kapsamında mı kişi hürriyeti ve güvenliği kapsamında mı olduğu farklılık gösterebilmektedir. Bir diğer deyişle bu tedbirin koşulları, hangi hak kapsamında değerlendirilmesi gerektiği konusunda belirleyici olmaktadır.

AİHM, hareket özgürlüğüne yönelik, AİHS m. 5 kapsamında kalan sınırlamaların, ayrı bir hak olan ve AİHS'ye ek 4 No.lu Protokol m. 2 ile güvence altına alınan seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasından farklı olduğunu kabul etmektedir. AİHM, Sözleşmenin 5. maddesi anlamında özgürlük ve güvenlik hakkına yönelik müdahalenin, Sözleşmenin ek 4 No.lu Protokolün 2. maddesi kapsamındaki seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasının aşırı bir

³⁶ CMK m. 271/4 "Merciin, itiraz üzerine verdiği kararları kesindir; **ancak ilk defa merci tarafından verilen tutuklama kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.**"

³⁷ 6352 Sayılı Kanun m. 98- "5271 sayılı Kanunun 109 uncu maddesinin... üçüncü fıkrasına aşağıdaki bentler eklenmiş, ... "j) Konutunu terk etmemek." Bkz. RG, 5 Temmuz 2012, Sayı: 28344, <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/07/20120705-2.htm>>, Erişim Tarihi 12 Ekim 2022.

³⁸ Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği m. 56/1-ç. Bkz. RG, 10 Kasım 2021, Sayı: 31655, <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/11/20211110-1.htm>>, Erişim Tarihi 12 Ekim 2022.

istisnai hükmün kıyas yolu ile konutunu terk etmeme tedbiri bakımından da uygulanması; ikinci görüşe göre ise kanuni düzenleme yapılarak, tutuklama için öngörülen istisnai düzenlemenin kapsamına konutunu terk etmeme adli kontrol tedbirinin de dahil edilmesi gerektiğidir.

İlk çözüm yolu olarak tutuklamaya ilişkin hükmün kıyasen uygulanması görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, ilk defa itiraz merci tarafından verilen adli kontrol kararlarına karşı itiraz edilebileceği kanunda düzenlenmediği için CMK m. 271/4'te düzenlenen ve tutuklama için öngörülen kuralın, ilk defa itiraz merci tarafından verilen adli kontrol kararları için de kıyasen uygulanabilmesi gerekmektedir⁴⁷.

Kıyas, “bir tutma”, “denk sayma”, “karşılaştırma” olarak ifade edilmektedir⁴⁸. Hukukta ise kıyas, aralarında illet ortaklığı bulunan iki şeyden biri hakkındaki hükmün, hakkında hüküm bulunmayan diğer şey bakımından da uygulanmasıdır⁴⁹. Kıyasın dört unsuru vardır; *kıyaslanılan şey (asıl)*, *kıyaslanılan şey hakkındaki hüküm (asılın hükmü)*, *kıyaslanan şey (feri)* ve *illet ortaklığı*⁵⁰. *İlet ortaklığı*, kıyaslanılan ile kıyaslanan şey arasında sebep ve amaç bakımından ortaklık bulunmasıdır. Kıyas, yalnızca her iki şey arasında “hükmün konulmasına sebep olan özellik bakımından bir benzerliğin varlığı” halinde yapılabilecektir⁵¹. Kıyas yapılabilmesi için kıyaslanan şey, kıyaslanılan şeyin benzeri olmalı, kıyaslanan şey hakkında kanunda hüküm olmamalı ve asılın hükmü bir istisnai hüküm olmamalıdır⁵².

Hem tutuklama hem de konutunu terk etmeme tedbirinde kişi özgürlüğü sınırlandırılmaktadır. Tutuklamaya ilişkin CMK m. 271/4 hükmü, kişi özgürlüğüne sınırlama getirildiği için kanuna eklenmiştir. Konutunu terk etmeme halinde de kişi özgürlüğü sınırlandırıldığı için tutuklama ve konutunu terk etmeme arasında illet ortaklığının varlığından söz edilebilir. Bu durumda tutuklama için öngörülen kuralın, kıyasen konutunu terk etmemeye de tatbik edilebileceği düşünülebilir. Ancak bu hususta kıyas yapılmadan önce ceza muhakemesi hukukunda kıyasın yapıp yapılamayacağı da değerlendirilmelidir.

⁴⁷ Tezcan, s. 281.

⁴⁸ <<https://sozluk.gov.tr/>>, Erişim Tarihi 08 Ekim 2022.

⁴⁹ Kemal Gözler, *Hukuka Giriş*, 19. Baskı, Ekin, 2022, s. 367.

⁵⁰ Gözler, s. 368.

⁵¹ Gözler, s. 374.

⁵² Gözler, s. 368-369.

Kural olarak ceza muhakemesi hukukunda kıyas yapılması yasak değildir. Ancak istisnai ve sınırlayıcı hükümler bakımından kıyas yapılması kabul edilmemektedir⁵³. İstisnai hükümler bakımından kıyas yapılması mümkün olmadığından konutunu terk etmeme tedbirine yönelik olarak ilk kez itiraz merci tarafından verilen karara CMK m. 271/4'ün kıyasen uygulanabilmesi mümkün değildir. Zira her ne kadar arada illet ortaklığı olsa da tutuklama için CMK m. 271/4'te öngörülen düzenleme istisnai bir düzenlemedir⁵⁴. Bu nedendir ki tutuklama için öngörülen istisnai düzenlemenin adli kontrol kapsamındaki yükümlülüklerden biri olan konutunu terk etmeme bakımından kıyasen uygulanabilmesine imkân bulunmamaktadır⁵⁵.

İkinci çözüm yolu ise yeni bir kanuni düzenleme ile CMK m. 271/4'ün kapsamına konutunu terk etmeme adli kontrol tedbirinin dahil edilmesidir. Adli kontrol tedbirlerine ilişkin kararlar ile temel hak ve özgürlüklere müdahale edildiğinden ilk defa merci tarafından verilen adli kontrol tedbirine yönelik itiraz kanun yoluna gidilebileceğine dair kanuni düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁶.

Adli kontrol kapsamındaki tedbirlerden biri olan konutunu terk etmeme tedbiri ile kişi özgürlüğüne müdahale edildiğinden bu tedbir bakımından da CMK m. 271/4'teki hüküm geçerli olmalıdır. Ancak söz konusu hükmün kıyas yöntemi ile konutunu terk etmeme bakımından uygulanması mümkün değildir. Bunun için yegâne çözüm, yeni bir kanuni düzenleme yapılmasıdır. Kanaatimizce bu yönde bir düzenlemenin yapılması da son derece gerekli ve önemlidir. Zira konutunu terk etmeme tedbirinde de tutuklamada olduğu gibi kişi özgürlüğü sınırlandırılmaktadır.

Tutuklama kişi özgürlüğünü sınırlandırdığı için bu tedbir altında geçen süre cezadan mahsup edilmektedir. Önceleri konutunu terk etmeme tedbiri kapsamında geçen süre mahkûm olunan cezadan mahsup edilmiyordu. Ancak

⁵³ Şahin/Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, s. 38; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 87; Yenisey/Nuhoğlu, s. 113; Bahri Öztürk, vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin, 2021, s. 29.

⁵⁴ Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Bası, Seçkin, 2019, s. 582; Tutuklama koruma tedbiri dışında kalan diğer tedbirler bakımından itiraz üzerine verilen karara karşı yeniden itiraz edilmesinin mümkün olmaması itiraz üzerine verilen kararların kesinliği ilkesinin yasadaki tek istisnasıdır. Bkz. Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 732; benzer yönde bkz. Şentuna, s. 192.

⁵⁵ Benzer şekilde tutuklama için öngörülen istisnai hükmün, gözlem altına alınma bakımından da kıyasen uygulanması mümkün değildir.

⁵⁶ Haluk Ünal, *Adli Kontrolde Karar Süreci*, Adalet, 2020, s. 104.

08.07.2021 tarih ve 7331 Sayılı Kanun ile CMK m. 109/6'da değişiklik yapılarak konutunu terk etmeme yükümlülüğü altında geçen sürenin de cezadan mahsup edilmesi hüküm altına alınmıştır⁵⁷. Bu durum konutunu terk etmeme ile tutuklama arasındaki benzerliği göstermektedir. Ayrıca tutuklama için istisnai bir düzenleme niteliğini haiz CMK m. 271/4 hükmü Kanunda en başından beri mevcuttur⁵⁸. Dolayısıyla tutuklama için söz konusu bu istisnai düzenleme yapılırken henüz hukukumuzda konutunu terk etmeme adli kontrol tedbirini mevcut olmadığından m. 271/4 kapsamında zikredilmemesi doğaldır. Ancak konutunu terk etmeme tedbirinin kanuna eklenmesi ile 271. maddenin konutunu terk etmemeyi de kapsayacak şekilde değiştirilmesi gerekirdi. Sonuç olarak tutuklama ile konutunu terk etmeme tedbirinin benzer özellikleri haiz olması sebebiyle yapılacak bir kanuni düzenleme ile ilk defa itiraz mercii tarafından konutunu terk etmeme adli kontrol tedbirine karar verilmesi halinde bu karara karşı da itiraz kanun yolunun açılması gerekmektedir.

Kanuni bir düzenleme yapılmadan CMK m. 271/4'ün tutuklama dışındaki tedbirler yönünden uygulanması doğru olmayacaktır⁵⁹. Ancak Yargıtay 5. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında aksi yönde bir içtihat geliştirmiştir. Karara konu teşkil eden olayda, yargı mensuplarına rüşvet vermek suçu nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında S.B., Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesinin 20.3.2008 tarihli kararıyla tutuklanır. Soruşturmanın devamı sırasında S.B.'nin müdafii

⁵⁷ 7331 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 15- "...konutunu terk etmeme yükümlülüğü altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınır."

⁵⁸ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu m. 303/1'e göre, "İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Ancak, merci sanığın tutuklanmasına karar verirse, acele itiraz yoluna gidilebilir." Bu kanun maddesine acele itiraz 05.03.1973 tarihinde yapılan değişiklik ile eklenmiştir. Değişikliğe ilişkin gerekçede merciinin vermiş olduğu tutuklama kararlarına itiraz edilememesinin kişinin zararına olacağı ifade edilmiştir. Yani bu zararın önüne geçmek için ilk kez verilen tutuklama kararına itiraz imkânı getirilmiştir. Bkz. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Bâzi Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bâzi Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı m. 45 gerekçesi.

⁵⁹ İlk defa merci tarafından verilen adli kontrol altına alma kararına karşı itiraz kanun yoluna gidilmesi yolunda CMK'da açık hüküm bulunmadığı için bu karara karşı itiraz yoluna gidilemeyeceği görüşü için bkz. Burhan Caner Hacıoğlu, "5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme", *AÜEHFD*, IX(1-2), 2005, s. 188; İlk kez itiraz merciinin vermiş olduğu adli kontrol kararlarına karşı itiraz edilebilmesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmaması ve itiraz üzerine verilen kararların kesin olması kuralı birlikte değerlendirildiğinde, itiraz üzerine ilk kez verilen adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilemeyeceği görüşü için bkz. Ünal, s. 105.

tutukluluğun devamına itiraz eder ancak Ankara 9. Sulh Ceza Mahkemesi 15.4.2008 tarihli kararı ile talebin reddine karar verir. Bu karara karşı itiraz edilmesi üzerine Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesi 17.4.2008 tarihli kararı ile S.B.'nin haftada bir pazartesi günleri mesai saatleri dahilinde ikametgahına en yakın polis karakoluna müracaat edip imza atması şeklinde adli kontrol altında bulundurulması suretiyle tutukluluğun sona erdirilmesine karar verir. Bu karara karşı Cumhuriyet Başsavcılığı itiraz eder ancak Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi, "19. Asliye Ceza Mahkemesi kararının kesin olduğu" gerekçesi ile savcılığın talebini reddeder. Bu karar kanun yararına bozma yolu ile Yargıtay'ın önüne gelir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi, Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesince ilk defa şüpheli hakkında tahliye ve adli kontrole ilişkin karar verildiği için, Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan itiraz üzerine bir karar verilmesi gerektiğini belirterek 16.7.2008 tarihinde bozma kararı vermiştir⁶⁰.

Kanun yararına bozma olağanüstü kanun yollarından biri olarak CMK m. 309 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde hukuka aykırılık bulunduğu durumlarda kural olarak Adalet Bakanlığı, bazen de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın talebi ile karar veya hükmün Yargıtay tarafından incelendiği olağanüstü kanun yoludur.

Kanun yararına bozma yoluna başvurulabilmesi için istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümde **hukuka aykırılık**⁶¹ bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla hukuka aykırılık bulunmayan kararlar bakımından bu olağanüstü kanun yolunun işletilmesi mümkün olmamaktadır. Ancak kanun metninde yer alan "hukuka aykırılık" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği kanunda belirtilmemiştir. Diğer taraftan temyiz kanun yoluna ilişkin hükümlerde de hukuka aykırılık ifadesi kullanılmış⁶² ve "bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması" hukuka aykırılık

⁶⁰ Yargıtay 5. C.D., E. 2008/9466, K. 2008/7622, T. 16.07.2008. Kişi hakkında ilk kez adli kontrole ilişkin karar verilen hallerde Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine bir karar verilmesi gerekmektedir. Kesin karar gerekçesiyle itirazın reddedilmesi hukuka aykırıdır, yönündeki görüş için bkz. Yener Ünver/Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı, Adalet, 2017, s. 389.

⁶¹ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) "kanuna muhalefet" ifadesi tercih edilmişti. Bkz. CMUK m. 343/1.

⁶² CMK m. 288/1- "Temyiz, ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır."

olarak nitelendirilmiştir⁶³. Kanun yararına bozmanın koşullarından biri olan “hukuka aykırılık” ile temyiz sebebi olan “hukuka aykırılık” arasında nitelik olarak bir fark bulunmamaktadır⁶⁴. Kanuna aykırılık yerine hukuka aykırılık ibaresinin tercih edilmiş olmasından hareketle her türlü hukuka aykırılığın bu kanun yoluna konu edilebileceği düşünülse de hem kesin hüküm otoritesinin korunması zorunluluğu hem de olağanüstü bir denetim yolu olması nedeniyle bu kanun yolu dar kapsamlı olarak kabul edilmelidir⁶⁵, ⁶⁶. Yani kanun yarına bozma yolunda “hukuka aykırılık” temyiz yolundan daha dar anlaşılmalı ve ancak ciddi boyuta ulaşan hukuka aykırılıklar bakımından bu yola başvurulmalıdır⁶⁷.

Sonuç olarak yukarıda Yargıtay kararına konu olan olayda yerel mahkemenin CMK m. 271/4 hükmüne istinaden tutuklama dışındaki koruma tedbirleri bakımından itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğunu belirterek savcılığın talebini reddetmesi yerinde bir karar olmuştur. Bu kararlara karşı istinaf ve temyiz incelemesinden geçmediği için usulen kanun yararına bozma yoluna gidilebilmesi mümkündür ancak Yargıtay'ın hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar vermesi gerekmektedir. Zira CMK m. 271/4 hükmüne istinaden verilmiş bir karar söz konusu olduğundan burada bir hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Hukuka aykırılığın bulunmadığı yerde de olağanüstü kanun yollarından biri olan kanun yararına bozma yoluna başvurulamayacaktır. Nihayetinde Yargıtay'ın yukarıda değindiğimiz kararının doğru olmadığı kanaatindeyiz⁶⁸.

⁶³ CMK m. 288/2.

⁶⁴ Mehmet Demir, *Kanun Yararına Bozma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 52.

⁶⁵ YCGK, E. 2014/135, K. 2016/4, T. 19.01.2016, <<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>>, Erişim Tarihi 10 Kasım 2022. Benzer yönde bkz. Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-II*, 12. Bası, Seçkin, 2022, s. 303; Ezgi Aygün Eşitli, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kanun Yararına Bozma”, *TBB Dergisi*, 29(122), 2016, s. 207.

⁶⁶ “Yargıtay’ın olağan yasa yolu olan temyiz denetimi sırasında yasaya ve yargısal kararlara dayalı olarak gerçekleştirdiği uygulamaların tümünün, yasa yararına bozma kurumunda da geçerli olduğu söylenemez.” Bkz. YCGK, E. 2006/151, K. 2006/157, T. 13.06.2006, <<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>>, Erişim Tarihi 10 Kasım 2022.

⁶⁷ Mustafa Ruhan Erdem/Candide Şentürk, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, Seçkin, 2018, s. 260.

⁶⁸ “İtiraz merciinin verdiği kararların kesin olması kuralına, ilk defa itiraz merci tarafından verilen tutuklama kararları hakkında CMK m. 271/4’e getirilen istisna, adli kontrol bakımından da genişletilmediği müddetçe ilk defa itiraz merci tarafından verilen adli kontrol

SONUÇ

Kanun yolu maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından büyük bir önem arz etmektedir. Maddi gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet eden kanun yolu, diğer yandan yargılamanın uzamasına sebebiyet vermektedir. Makul sürede yargılanma hakkı dikkate alındığında kanun yolunun da bir sınırının olması gerekmektedir. İtiraz üzerine verilen kararların kesin olması da bu sebebe dayanmaktadır. Dolayısıyla yargılama sürecini bir yerde noktalamak, işi sürüncemede bırakmamak için bu kesinlik öngörülmüştür. İtiraz üzerine verilen tutuklama kararı bakımından bu kesinliğin geçerli olmaması işin önemi gereğidir. Zira bu durumda tutuklama kararı ilk kez verildiğinden bu karara karşı da denetim yolunun açık olması gerekmektedir. Ancak tutuklama ile benzer sonuçları olan konutunu terk etmeme adli kontrol tedbirini ile gözlem altına alınma kurumları açısından bu istisnanın tanınmamış olması hukuka uygun olmamıştır. Zira konutunu terk etmeme ve gözlem altına alınma hallerinde de kişi hürriyeti sınırlandırılmaktadır. Adaletin sağlanması açısından yapılacak bir kanuni düzenleme ile ilk kez itiraz üzerine verilen konutunu terk etmeme adli kontrol koruma tedbirini ile ilk kez itiraz merci tarafından verilen gözlem altına alınma kararları bakımından da itirazın mümkün hale getirilmesi gerekmektedir.

kararlarına karşı da ancak kanun yararına bozma yoluna gidilmesi olanaklı gözükmektedir” görüşü için bkz. Tezcan, s. 283. Karşı yönde görüş için bkz. Ali Topaloğlu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağan Kanun Yolu Olarak İtiraz*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 208.

KAYNAKÇA

- Aygörmez Uğurlubay G A, “Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(0), 2014, s. 3999-4044.
- Aygün Eşitli E, “Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Kanun Yararına Bozma”, *TBB Dergisi*, 29(122), 2016, s. 193-234.
- Demir M, *Kanun Yararına Bozma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi-2010, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duran Y G, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gözlem Altına Alınma (CMK m. 74)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 13(38), 2018, s. 65-116.
- Dursun H, “Türk Ceza Hukukunda Mahsup Kurumu”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0(7), 2016, s. 507-558.
- Erdem M R/Şentürk C, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, Seçkin, 2018.
- Gökçen A/Balcı M/Alaşahin M E/Çakır K, *Ceza Muhakemesi Hukuku-II*, Adalet, 2017.
- Gölcüklü F, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(03), 1994, s. 199-218.
- Gözler K, *Hukuka Giriş*, 19. Baskı, Ekin, 2022.
- Gültaş V, *Tutuklama ve Kanun Yolları*, 4. Baskı, Bilge, 2017.
- Hacıoğlu B C, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme”, *AÜEHFD*, IX(1-2), 2005, s. 167-192.
- Jeze G, Çeviren: Özyörük M, “Ferdî Hürriyetler”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2016, s. 214-227.
- Keçelioğlu E, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Gözlem Altına Alma”, *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 2015, s. 221-245.
- Keskin E, “AİHM’nin Türkiye Hakkında İfade Hürriyetine İlişkin Verdiği Kararlarda Takdir Marjı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 69(3), 2020, s. 1379-1414.
- Koca M, “Tutuklamada Oranlilik İlkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının

“Adli Kontrol” Tedbirinin Değerlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 2003, s. 109-140.

- Konuk Sommer B, *Bir Temel Hak Garantisi Olarak Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı*, On İki Levha, 2020.
- Kunter N, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Bası, Beta, 1989.
- Özbek V Ö/Doğan K/Bacaksız P, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin, 2021.
- Özen M, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Adalet, 2017.
- Öztürk B, vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin, 2021.
- Öztürk B/Eker Kazancı B/Soyer Güleç S, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, 5. Bası, Seçkin, 2022.
- Soyaslan D, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin, 2020.
- Şahbaz İ, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Kişi Özgürlük ve Güvenliği”, *TBB Dergisi*, (55), 2004, s. 201-225.
- Şahin C/Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 12. Bası, Seçkin, 2021.
- Şahin C/Göktürk N, *Ceza Muhakemesi Hukuku-II*, 12. Bası, Seçkin, 2022.
- Şentuna M T, *Öğreti ve Yargı Kararları Işığında Ulusal ve Ulus Üstü İnsan Hakları, Anayasa ve Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Tutuklama ve Adli Kontrol*, 4. Baskı, Seçkin, 2022.
- Şirin T, *Özgürlük ve Güvenlik Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru- El Kitapları Serisi-1.
- Tezcan M, *Adli Kontrol*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2012, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topaloğlu A, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağan Kanun Yolu Olarak İtiraz*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toroslu N/Feyzioğlu M, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 19. Baskı, Savaş, 2019.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Güncel Türkçe Sözlük, “Kıyas”, <<https://sozluk.gov.tr/>>, Erişim Tarihi 08 Ekim 2022.

Ünal H, *Adli Kontrolde Karar Süreci*, Adalet, 2020.

Ünver Y/Hakeri H, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı, Adalet, 2017.

Yenisey F, “Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru Kararlarının Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi: Tutuklama”, *Anayasa Yargısı*, 32(1), 2016, s. 213-229.

Yenisey F/Nuhoğlu A, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin, 2021.

Yurtcan E, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 16. Bası, Seçkin, 2019.